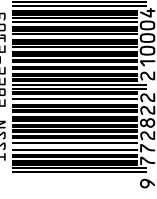

Mimmarlık

Milliyet

ISSN 2822-2105

9 772822 210004

www.milliyet.com.tr

2024 | Yıl: 4 | Sayı: 45

NEF Gököy

EAA-Emre Arolat Architecture tarafından Bodrum'da tasarlanan ve zengin bir doğal dokuya sahip, hayli dik bir yamaca yerleşen NEF Gököy Evleri projesinde arazinin yapısal özellikleri tasarımın ana girdileri olarak öne çıkartıldı. Sadece olgun ağaçların değil, aynı zamanda bu bölgenin önemli unsurlarından olan büyük kaya oluşumlarının da

olabildiğince korunması, öncelenen en önemli hedef olarak belirlendi ve yerleşim planının stratejisi bu doğrultuda oluşturuldu. Bu çerçevede geliştirilen projede yapılar parçalı bir dille tasarlandı ve yollar, bahçeler ve ortak sosyal alanlarla birlikte alanın doğal örtüsü ve topografik yapısına uygun bir biçimde yerleştirildi.

(Sayfa 16)

SÖYLEŞİ

Pelin Derviş:

"Türkiye'de bir araştırmacı, bir hikaye anlatıcısı ve bir yayıncı olarak inadına üretken olabilmek ancak bir tür adanmışlıkla mümkün..."

(Sayfa 12)

İÇ MİMARİ

BASF Türk İstanbul Ofisi

(Sayfa 18)

DOSYA

Kentsel Deneyim Olasılıkları İçin Efemeral Mimarlık

(Sayfa 20)

SÖYLEŞİ

Pelin Derviş:

“Türkiye’de bir araştırmacı, bir hikaye anlatıcısı ve bir yayıncı olarak inadına üretken olabilmek ancak bir tür adanmışlıkla mümkün...”

Yasemin Şener, Mimar

TürkSMD 16. Mimarlık Ödülleri jüri heyetinin ifadesiyle “herşeyin kolaylıkla alaşağı edilip unutmanın kucağına atıldığı bir ülkede ‘mimarlığın hafıza kayıtları’ olarak çok değerli bulunan” yayınları ile Mimarlığa Katkı Dalı’nda ödüle layık görülen bağımsız mimar, araştırmacı, küratör, yazar ve editör Pelin Derviş ile 20. yüzyıl Türkiye’sinin tasarım ve mimarlığı üzerine yoğunlaşan üretimlerini konuştuk.

YASEMİN ŞENER İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’nden mezun oldunuz ve yüksek lisansınızı da yine aynı okulda mimarlık tarihi alanında tamamladınız. Mimarlık eğitimi almaya nasıl yönlenmiştiniz ve İTÜ’deki eğitim ortamı size neler kattı?

PELİN DERVİŞ Babam, Ergün Derviş, mimarlık öğrenimini İTÜ Mimarlık Fakültesi’nde 1964 yılında tamamladı. Ben 1967 yılında Ankara’da dünyaya geldim, 1971 yılında ailecek, babamın vatanı olan Kıbrıs’ta yaşamaya başladık. Kendisi Evkaf Dairesi’nde İnşaat Şube Müdürü olarak görev aldı, bu kapsamda Kıbrıs’taki mimarlık mirasının korunmasına yönelik çalışmalarda bulundu; bağımsız mimar olarak pratiğini de sürdürdü. Arkitekt dergisine Kıbrıs temsilcisi olarak katkı veriyordu... Ben orta ve lise öğrenimimi İngilizce tedrisatlı eğitim veren ve öğrencilerini dünyanın her yerinde, özellikle de İngiltere’de lisans öğrenimi alacak donanımda yetiştiren,

kökleri Kıbrıs’taki İngiliz Okulu’ndan gelen Türk Maarif Koleji’nde okudum. Sağlam bir eğitim almış, birer birey olarak yetiştirilmiş; bu özellikleriyle okuduğum okul benim için her zaman çok değerli olmuştur. Üniversite dönemine yaklaştığım yıllarda, elbette bugünkü bilincimle mimarlığı algıladığımı söyleyemem ama mimarlık nosyonuna sahip bir aile içinde büyüdüğüm için mimarlığın ne olduğuna dair bir altyapım vardı. Mimarlık okumak dışında bir seçenek görmüyordum kendim için. Üniversite sınavına girdim, tek tercihim mimarlık idi. ODTÜ’yu seçenekler arasına yazıp yazmamak konusunda epey tereddüt ettiğimi hatırlıyorum. Annem İstanbulludur; sömestr tatillerinde onunla İstanbul’a gelir, hem aile büyüklerini ziyaret eder hem de İstanbul’un kültürel yaşamı içinde bulunurduk. İstanbul benim için hem tanıdık bir yerdi hem de mimarlık okumak için benzersiz bir ortam sunuyordu. Sonuç olarak ilk seçeneğim olan İTÜ’yü kazanarak Taşkışla’da

okumaya başladım.

Kıbrıs'ta okurken Türkiye'nin toplumsal ve siyasi ortamını izliyor, bizden büyük sınıflardan mezun olup Türkiye'deki üniversitelerde okuyan abi ve ablalarımızın karşılaştıkları kimi sorunları işitiyor, bizim üniversitede okuma zamanımız geldiğinde nasıl bir ortamla karşılaşacağımızı biraz da endişeyle merak ediyorduk. İTÜ'ye 1985 yılında girdim. 1980 Darbesi'nin öncesine, sırasına ve sonrasına dair ortamın izleri yavaş yavaş silinmeye başlamış ama baskıcı ve bunaltıcı nitelikleri ve sürecin getirdiği hasar büsbütün ortadan kalkmamıştı. Üniversitenin özellikle ilk yıllarını hem İstanbul hem de okul açısından kasvetli bir dönem olarak hatırlıyorum. Sonra bulutlar dağılmaya başladı. Öğrenim sürecinde benim için iki ağırlık noktası vardı; bunlardan biri proje stüdyoları, diğeri de yüksek lisans ile birlikte yoğunlaşacağım mimarlık tarihidir. Proje stüdyolarında, farklı, özgür ve ciddi duruşlarıyla Hülya ve Ferhan Yürekli'nin mimarlık nedir, ne olabilir, çizgi çizmeden önce nasıl araştırma yapılır, özgün düşünce nasıl oluşturulur gibi insanı etkin düşünmeye yönelten yapıları benim için özel bir yere sahipti. Bende iz bırakan, aynı zamanda tezimin yürütücüsü olan Afife Batur'u ve yüksek lisans zamanı Mimarlıkta Anlam dersiyle tanıştığım Günek Akın'ı özel olarak anmak isterim. Bu kişiler, norm dışı karakteriyle, pedagojik yaklaşımları ve üretimleriyle başka bir dünyanın mümkün olduğunu gösteriyorlardı.

YŞ 1999 ile 2004 yılları arasında kurucusu olduğunuz Atmosfer Planlama ve Tasarım Ofisi'nde projeler ürettiniz. 2004 yılıyla birlikte mimarlığın kültürel üretim boyutuna ve araştırma projelerine odaklanmaya yöneldiniz, bu nasıl oldu? Mimarlık pratiğinden uzaklaşmak radikal bir karar mıydı ve hiç pişman oldunuz mu?

PD Atmosfer'i kurmadan önce, örneğin 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen Habitat II Zirvesi kapsamında, Tarih Vakfı'nın Darphane-i Amire'de gerçekleştirdiği iki büyük sergiden biri olan "Dünya Kenti İstanbul" sergisinde, Afife Batur'un yardımcısı olarak görev almıştım.

Bu benim ilk büyük sergi deneyimimdi. Bu aynı zamanda, kimi yönleriyle bir araştırma projesi, kimi yönleriyle de İstanbul ve biraz da Ankara'daki kültür insanlarını ve kurumları tanıma fırsatıydı. Doğrusu bu büyüğü, kolektif deneyimin izleri hayat boyu benimle oldu, hep o ruhu aradım. Atmosfer'de mimarlık pratiğini sürdürürken de araştırma projelerinden ayrılmamıştım. Mimarlık benim için çok önemliydi, hayatımın sonuna kadar mimarlık pratiğini sürdürmek üzere yola çıkmıştım. Ancak 2004 yılına geldiğimizde Türkiye ortamı içinde mimarlık yapmanın benim için imkansızla yakın olduğunu, konuya çok saf bir yerden baktığımı ve bu saflığı değiştirmek istemediğimi açıkça gördüm. O bakımdan, evet, radikal bir karardı, üzülüm ama hiç pişman olmadım. "Dünya Kenti İstanbul" gibi kendimi içinde görebildiğim, yararlı olabileceğimi bildiğim bir deneyim yaşamıştım; bu da bana Türkiye'deki ortama katkı vermenin pek çok yolu olduğunu göstermişti, bunlardan biri de kültürel üretimdi ve yapacak çok iş vardı. Bir yerlerden başlamak gerekiyordu. Ben de öyle yaptım.

YŞ 2005-2010 yıllarında Garanti Galerisi'nin yöneticiliğini üstlendiniz ve burada kent, mimarlık ve tasarım alanlarında çeşitli sergi, etkinlik ve yayınlar üzerinde çalıştınız. Bu dönemde gerçekleştirdiğiniz üretimlerden sizi en çok heyecandıranlar hangileriydi?

PD Garanti Galerisi'ni (GG) genç nesil bilmeyebilir; İstiklal Caddesi üzerinde 70 metrekare büyüklüğünde alana sahip bir galeriydi. Yoğun bir yaya trafiği üzerinde yer aldığı için yoldan geçen insanların da dikkatini çekiyor, merakla içeriye giriyorlardı. Mimarlık ve tasarımın herkesin yaşamında belirleyici bir yeri olduğunun altını çizmek, bu anlamda diyaloglar kurmak, sözünü edip durduğum "kültürü" yeşertmek bakımından bu özelliği değerliydi. Burada gerçekleşen her sergi benim için ayrı bir heyecandı. Ama sanıyorum en önemsedğim proje, sergisi, yayınları ve işbirlikleri açısından "İstanbullaşmak / Becoming Istanbul" idi. İroniktir bu sergi GG'de değil, Frankfurt'ta, Mimarlık Müzesi DAM'da

açıldı, sonra Berlin ve Bahreyn'de de sergilendi. Ardından güncellenerek Salt Beyoğlu'nda açılan serginin yanı sıra düzenlenen programlarla izleyicisi/kullanıcısı ile buluştu. Bu proje aynı ismi taşıyan veri tabanı (becomingistanbul.org) ve atipik ansiklopedik kitabın yanı sıra "Mapping Istanbul" ve "Tracing Istanbul (from the air)" isimli yayınlarla dönemin İstanbul'una dair kayıtlar düşüyordu. Kitapların baskısı bitti ama "İstanbullaşmak / Becoming Istanbul" kitaplarına, e-pub olarak Salt'ın web sitesinden ulaşılabilir. Bu proje, hem eğitim hem de kültür ortamlarının – yurtiçinde ve yurtdışında– ilgisini çekti ve pek çok başka proje üretti.

GG, Platform Galeri ve Osmanlı Bankası Arşiv Araştırma Merkezi birleşerek bugünkü Salt'ı oluştururken önemsedğim, çok anlamlı bulduğum iki girişim oldu. Bunlardan biri Galata ve Beyoğlu'ndaki mekanlar oluşturulurken, bu dönüşümlerin mimari sorumlusu Han Tümerterkin'in yanı sıra yapıların içindeki kütüphane, ofisler, atölye mekanları, Robinson Crusoe, oditoryum, açık sinema, lokanta/kafe, vestiyer ve tuvaletlerin tasarımı için farklı tasarımcılarla yaptığı işbirliğiydi. Diğer önemli konu da bugünkü Salt Araştırma, Mimarlık ve Tasarım Arşivi'nin kurulmasıydı. Bu iki girişim, yeni oluşumun kimliğini önce kendini inşa ederken bünyesine alması bakımından çok anlamlıydı.

YŞ Daha sonra bağımsız olarak çalışmaya başlayıp ardından 2014'te Müşterek Yapım'ı kurdunuz. Müşterek Yapım ile yola çıkarken hedefleriniz nelerdi? Bugün hedeflediğiniz yerde misiniz? Müşterek Yapım çatısı altında yürüttüğünüz mimarlık ve tasarım tarihi alanlarındaki araştırma ve kayıt altına almaya yönelik çalışmalarınızdan ve çeşitli kurumlar, bağımsız mimar ve tasarımcılarla işbirliği içinde yürüttüğünüz kültürel projelerden örnekler vererek söz edebilir misiniz?

PD "Müşterek Yapım" ismi benim için birlikte çalıştığım/çalışacağım paydaşları ifade ediyor. Örneğin, araştırma çalışmalarım için kapısını, arşivini açan tasarımcıları, mimarları,

Pınar Gediközer

Onur Gürkan

fotoğrafçıları, maket yapımcılarını, kültür kurumlarındaki emekçileri; yayın ve sergi çalışmalarının belirli bir nitelikte ortaya çıkmasına katkı veren araştırmacıları, editöryal anlamda destek verenleri, çevirmenleri, grafik tasarımcıları, matbaası ve diğer üretimlerin aktörlerini; araştırmaların kamuya ulaşmasını sağlayan kültür kurumlarını, mimarlık ve tasarım kültürüne destek veren şirketleri bu sürecin önemli paydaşları olarak görüyorum. Bu açıdan ismiyle müsemma bir yapı oluştuğunu söyleyebilirim.

İşbirliği yaptığım kurumlara ve işbirliği konularına örnek vermek gerekirse, MoMA ve MoMA Ps1 ile İstanbul Modern işbirliğinde gerçekleşen "YAP İstanbul Modern: Yeni Mimarlık Programı"nın koordinasyonunu ve sergisinin küratörlüğünü (Çelenk Bafra ile birlikte); Vitra ve TSMD işbirliğiyle gerçekleştirilen "Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi"nin sergi koordinasyonunu; İKSV ile Venedik Bienali Mimarlık Sergisi'ni ve İstanbul Tasarım Bienali çalışmalarını; gönülden bağlı olduğum ve kente neşeli bir soluk getiren Studio-X İstanbul ile giriştiğimiz işleri ve Salt Araştırma, Mimarlık ve Tasarım Arşivi ile her zaman sürecek işbirliklerini sayabilirim.

YŞ Tüm bu kültürel üretimlerin arasında sergi küratörlüğünü nasıl bir yerde konumlandırıyorsunuz? Bir araştırma projesi olarak başlayan "Türkiye'de Mimari Maket" ve bunun çıktıları olan sergi ve kitap hakkında konuşalım isterim. Araştırmanın kapsamı ve sonuç ürünleri hakkında neler söylersiniz?

PD Benim için sergiler, bir öykünün kendine özgü yönlerini geniş kitlelerle paylaşma olanağı tanıyan fırsatlardır. Bu paylaşımın dili, anlatısı üzerinde düşünmek, çalışmak da sürecin önemli bileşenleri. Sergi bir buluşma mekanı/ortamı yaratabildiği, yeni diyaloglar üretebildiği ölçüde verimli oluyor. Benim

için sergiler çoğu zaman bazı konuları başka türlü konuşmak, tartışmak ve kayıt altına almak için benzersiz vesileler sunmuştur. "Türkiye'de Mimari Maket" sergisi bunun en güzel örneğidir. Mimarların arşivleri üzerinde çalışmak benim için yeni sorular, yeni araştırma konuları çıkarıyor; onların arşivlerde karşılaştığım başka konularla ilgili literatürün eksik olması ya da hiç olmaması, düzenli kayıtların bulunmaması beni o konular üzerinde çalışma yapmaya itiyor. Mimari maket konusu ülkemizde pek işlenmiş bir konu değildi, daha çok yapım teknikleri açısından ele alınmaktaydı. Halbuki mimarlığın temsilinde, mimarlık düşüncesinin oluşumunda çok önemli bir rolü var maketlerin. Maket yapımcıları, tıpkı mimarlar, mühendisler vd. gibi mimarlık üretiminin vazgeçilmez paydaşları arasındadır ama bu aktörler de literatürde görünür değiller. Bu konu üzerine gitmeye karar verdiğimde bir sergi yapmanın iyi bir başlangıç olduğunu düşünmüştüm ve Studio-X İstanbul'a başvurmuştum. Direktörü Selva Gürdoğan her zamanki pozitif yaklaşımıyla beni yüreklendirerek önerdiğim sergi teklifine olumlu baktı. Bu sayede bazı maket yapımcılarının arşivlerine girme, onları dokümanete etme, maket yapımcılarıyla konuşma ve bunları bir ekip desteğiyle yapma fırsatı doğdu. Bu çalışmada, Selahattin Yazıcı'nın arşivi ODTÜ Mimarlık Fakültesi desteğiyle sayısallaştırıldı. Salt ile işbirliği bu süreci ayrıca değerli kıldı; Yusuf Z. Ergüleç arşivi Salt Araştırma, Mimarlık ve Tasarım Arşivi'ne girdi; sırada Selahattin Yazıcı Arşivi var. İKSV bu konuda yaptığımız etkinliklerin destekleyicisi oldu. 2020 yılında Mimarlar Derneği 1927 ile Pelin Derviş Yayın Projesi işbirliğinde kitabı yayımlandı. Kısacası sergi, kapsamlı bir çalışmanın tetikleyicisi olmuştu. Genellikle tersi olur, önce araştırma, ardından kayıt altına alma, sonra da sergi, yayın gibi bir akış görürüz. Ama maket örneğinde olduğu gibi, herhangi bir yerden başlamak mümkün, yeter ki başlayalım.

YŞ Studio-X İstanbul'da düzenlenen ve küratörlüğünü üstlendiğiniz Yılmaz Zenger sergisi, Salt Araştırma, Mimarlık ve Tasarım Arşivi kapsamında yürütülen arşiv çalışması sizin için nasıl bir deneyimdi?

PD Manevi açıdan çok zordu doğrusu. Her zaman yaşam dolu olan, kapış kapış konuşan Yılmaz Zenger ile yolun sonuna geldiğini ikimizin de bildiği bir aşamada bu sergiyi gerçekleştirme ve arşivini kayıt altına alma amacıyla bir araya gelmiştik. Yorgundu, çok şey paylaşmak istiyordu ama gücü her geçen gün azalıyordu. Yine de arşivini açtı, fabrikasını defalarca ziyaret etme olanağı buldum; onunla işbirliği yapmış dostları, meslektaşları, akranları, öğrencileri gibi farklı yaş grupları ve farklı formasyonlardan gelen insanlarla görüşmemi salık verdi. Hatta konuşulacak kişiler listesini çıkardı ve ben kırkın üzerinde kişiyle görüştüm, bu esnada video kayıtları yapıldı, bunların yanılmıyorsam ilk beş tanesini kendisi de izledi. Ancak, serginin açılmasına birkaç ay kala bize veda etti. Vefat ettiği gün ekipçe fabrikaya gidecek, sonra da onu ziyaret edecektik, olmadı. Çalışmaya devam ettim. Ona verdiğim söz beni ayakta tutuyor, motive ediyordu, sergi Studio-X'te ve Salt Galata'da açıldı; onu sevgi ve saygıyla anarak yaşamını kutladık. Arşivi de Salt Araştırma, Mimarlık ve Tasarım Arşivi'ne aktarılmak üzere benim çalışmayı tamamlamamı bekliyor.

YŞ Türkiye mimarlık tarihinde iz bırakmış bu denli kıymetli aktörlerin dünyalarına mercek tutmak, onlarla hayattalarken veya vefatlarının ardından böylesine derin bir bağ kurmak sizi ve günlük yaşantınızı nasıl etkiliyor?

PD Bana bu soruyu yönelten ilk kişi sizsiniz, üstünde durduğunuz bu nokta benim için o kadar önemli ki. Yaptığım çalışmalar, bu açıdan bakacak olursak, benim için her şeyden evvel,

